

EDUSKUNNAN LAKIVALIOKUNNALLE

Asia: Lausunto hallituksen esityksestä HE 293/2014 laiksi rikosuhrimaksusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Viite: Lakivaliokunnan lausuntopyyntö hallituksen esityksestä HE 293/2014 laiksi rikosuhrimaksusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Pyydettyinä lausuntona Tuomariliitto esittää kunnioittavasti seuraavaa.

Tuomariliitto kannattaa hallituksen esityksestä ilmenevän rikosuhrimaksun käyttöönottamista. Tuomariliiton käsityksen mukaan maksuvelvollisten piiriä ei tule kuitenkaan määrätä niin laajaksi kuin on ehdotettu.

Hallituksen esityksestä ilmenee, että rikosuhrimaksu on tarkoitus ulottaa paitsi muihin myös ”uhrittomiin rikoksiin”. Keskeisen ryhmän ”uhrittomia rikoksia” muodostavat hallituksen esityksessä mainitut tieliikenne rikokset, erityisesti ylinopeudet. On totta, että sanotuissa rikoksissa aiheutetaan vaaratilanteita, jotka saattavat johtaa ”uhriutumiseen”. Tällaiset vaaratilanteet eivät kuitenkaan sellaisenaan ole riittävä peruste lisärangaistuksen kaltaisen rangaistuksen määräämiselle ”uhrittomaan rikokseen” syyllistyneelle. Tuomariliitto epäilee, ettei sanotun kaltaisista rikoksista määrättävällä rikosuhrimaksulla myöskään ole hallituksen esityksessä mainittua rikosentekijän sosiaalista vastuunottoa vahvistavaa tai muuta pedagogista merkitystä.

Ilmeistä on, että ainoa tosiasiallinen peruste rikosuhrimaksun ulottamiselle ”uhrittomiin rikoksiin” on se hallituksen esityksessäkin todettu seikka, että

”uhrittomien rikosten” rajaaminen rikosuhrimaksun ulkopuolelle tekisi ehdotuksesta taloudellisesti kannattamattoman. Tuomariliitto vastustaa rikosuhrimaksun ulottamista ”uhrittomiin rikoksiin” pelkillä taloudellisilla perusteilla. Joka tapauksessa Tuomariliitto katsoo, että nimike ”rikosuhrimaksu” sanottujen rikosten osalta on epäonnistunut ja harhaanjohtava.

Hallituksen esityksessä lähdetään siitä, että kaikki eivät maksa rikosuhrimaksua, eikä sitä heiltä saada perittyä. Järjestelmää pidetään kuitenkin taloudellisesti kannattavana sen perustamisesta ja ylläpidosta aiheutuvista kustannuksista huolimatta. Taloudellista kannattavuutta perustellaan sillä, että oletetaan, että rikosuhrimaksu saadaan 65 prosentilta siihen määrätyistä. Oletuksen tueksi viitataan Oikeusrekisterikeskuksen tilastotietoihin, joiden mukaan kaikista tuomioistuimissa tuomituista sakoista saadaan perityksi 80 prosenttia.

Tuomariliitto toteaa, että sanottua laskelmaa tehtäessä huomiota ei ole kiinnitetty lainkaan siihen, että siitä, minkä verran tuomioistuimissa tuomituista sakoista saadaan perittyä, ei voida päätellä, kuinka paljon määrätyistä rikosuhrimaksuista mahdollisesti saadaan perityksi. Sakkojen perintää edesauttaa monessa suhteessa se, että ne ovat rikoslain mukaan muunnettavissa vankeudeksi siltä osin kuin niitä ei saada perityksi tuomitulta eikä perintää ole syytä jatkaa. Tällaista perintää edesauttavaa seikkaa ei liity hallituksen esityksestä ilmenevään rikosuhrimaksuun, joka rikosentekijän priorisoidessa sakon maksamisen jää helposti toissijaiseen asemaan. Sanotusta syystä Tuomariliitto pitää hallituksen esityksestä ilmenevää laskelmaa rikosuhrimaksujärjestelmän taloudellisesta kannattavuudesta epärealistisena.

Kouvolassa 20.1.2015

Aki Rasilainen

Hovioikeudenneuvos, Tuomariliiton puheenjohtaja